

**KOMFIL (Kontekstwalisadong Komunikasyon sa Filipino) Mga Napapanahong
Isyung Lokal at Nasyonal Mabilis na Urbanisasyon, Pagkawasak ng
Kalikasan, Climate Change**

Sa pagtatapos ng aralin, ang mga mag-aaral ay inaasahang:

1. nailalarawan ang Iba't ibang Suliranin Panlipunan batay napakinggang awitin;
2. nakasusulat ng isang tula Hango sa Iba't ibang Aspektong Panlipunan, at;
3. napapalalim ang papapahalaga sa mga suliranin kinakaharap ng bawat mamamayan.

II. PRELIMINARY ACTIVITY

Panuto: Suriin ang awitin ni Asin. Sagutan ang gabay na tanong.

MASDAN MO ANG KAPALIGIRAN

By Asin

Wala ka bang napapansin
Sa iyong mga kapaligiran
Kay dumi na ng hangin
Pati na ang mga ilog natin

Hindi nga masama ang pag-unlad
At malayu-layo na rin ang ating narating
Ngunit masdan mo ang tubig sa dagat
Dati'y kulay asul, ngayo'y naging itim
Ang mga duming ating ikinalat sa hangin
Sa langit, 'wag na nating paabutin
Upang kung tayo'y pumanaw man
Sariwang hangin, sa langit natin
matitikman

Mayro'n lang akong hinihiling
Sa aking pagpanaw, sana ay tag-ulan
Gitara ko ay aking dadalhin
Upang sa ulap na lang tayo
magkantahan

Ang mga batang ngayon lang isinilang
May hangin pa kayang matitikman
May mga puno pa kaya silang aakyatin
May mga ilog pa kayang lalanguyan

Bakit 'di natin pag-isipan
Ang nangyayari sa ating kapaligaran
Hindi nga masama ang pag-unlad
Kung hindi nakakasira ng kalikasan
Darating ang panahon, mga ibong gala
Ay wala nang madadapuan
Masdan mo ang mga punong dati ay
kay tatag
Ngayon'y namamatay dahil sa ating
kalokohan

Lahat ng bagay na narito sa lupa
Biyayang galing sa Diyos kahit no'ng
ika'y wala pa
Ingatan natin at 'wag nang sirain pa
'Pagkat 'pag Kanyang binawi, tayo'y
mawawala na

Mayro'n lang akong hinihiling
Sa aking pagpanaw, sana ay tag-ulan
Gitara ko ay aking dadalhin
Upang sa ulap na lang tayo
magkantahan

Gabay na tanong:

1. Kanino Inialay ng kompositor ang Awiting Masdan mo ang kapaligiran?

---

2. Ano ang nais iparating ng awitin?

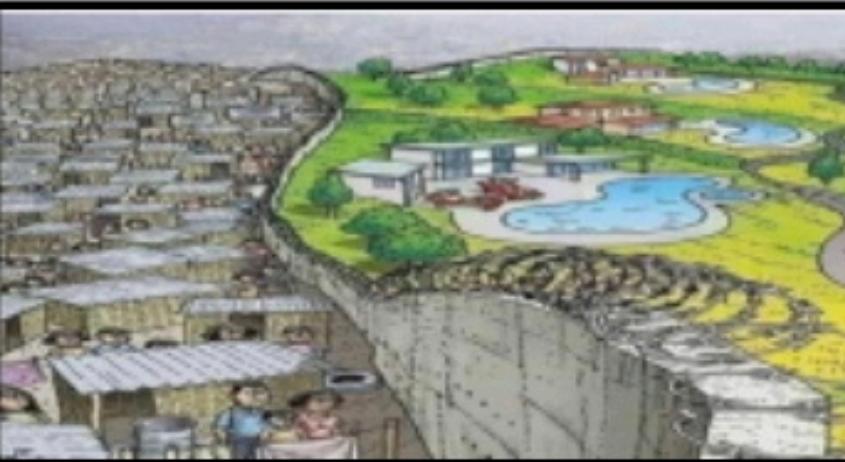
---

3. Ano ang mga suliranin pangkalikasan na siyang nagaganap sa kasalikuyan?

4.1 ANO ANG URBANISASYON?

Ang proseso kung paano nabubuo at lumalaki ang mga bayan at lungsod dahil sa mga taong naninirahan at nagtratrabaho sa mga sentral na lokasyon ay parami nang paramin.

KUMBERSYON SA LUPA

Ito ang pagbabago sa oriinal na anyo ng lupa upang maging handang tayuan ng mga imprastraktura, bahay at gusali at gawing komersyal. Bahagi ng urbanisasyon ang pagtaas ng populasyon. Sa pagtaas ng populasyon ay tumataas din ang mga pangangailangan ng mamamayan.

- Pangangailangan ng tirahan at trabaho n
- Pagtatayo ng iba't ibang industriya ng mga Imprastruktura at mga gusali

POLUSYON

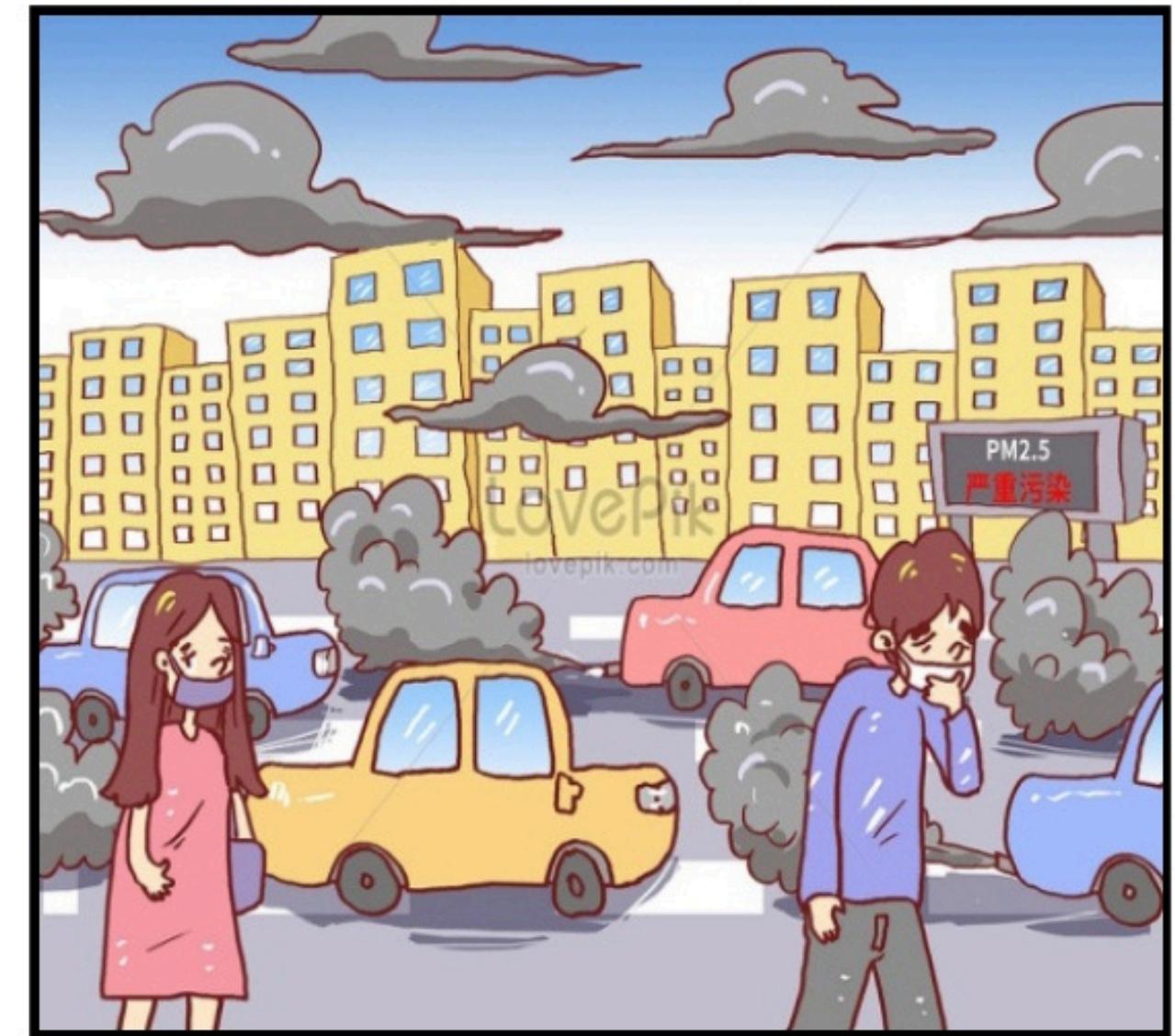

- Tawag sa mga materyal, nasa ano mang anyo, na nagparumi, sumisira at ginagawang hindi ligtas o hindi akmang gamitin ang lupa, tubig, hangin at iba pa.
- Sa pagtaas ng populasyon sa mga sentral na lokasyon ay lumalaki ang bilang ng mga nainirahan sa gilid ng mga ilog, lawa, dagat at iba pang anyong tubig na walang maayos na

- Tinatayang nasa 80% ng polusyon sa lawa ay dahil sa domestikong basura mula sa mga nainirahan sa paligid nito.
- Noong 2015, may mahigit 160 kompanya ang sinampahan ng kaso ng **Laguna Lake Development Authority (LLDA)** dahil sa pag-aamabag ng polusyon ng tubig.
- Noong Ika-26 ng Abril taong 2018 ay isinara ang Boracay para sa malawakang rehabilitasyon ng magtaggal hanggang anim na buwan o maaaring mas mahaba sa anim na buwan.
- Ayon sa tala ng Department of Environment and Natural Resources (2016), 80 % ng polusyon sa hangin ng Pilipinas ay mula sa mga sasakyen.
- Ayon kay Rene Pineda (2016), Presidente ng Partnership for Clean Air. Nananatili ang polusyon sa hangin sapagkat tumataas ang bilang ng mga sasakyen
- Batay sa tala ng DENR (2016) na iniulat ng UNTV News, ay bumaba sa 20% ang polusyon ng hangin. Taong 2013, mahigit tatlong milyon ang naokaroon na respiratory diseases dahil sa polusyon sa hangin na bumaba

PAGKAWASAK NG/SA KALIKASAN

- Hindi nabibigyan nang maayos na tugon ang mga pangangailangan ng urbanisasyon kaya naman naisasaalang-alang ang kalikasan. Ang dating mapupuno at mabundok na bahagi sa iba't ibang panig ng bansa ay nagiging patag upang tugunan ang kahinginan ng lumalaking populasyon.
- Mainam na tugon ang turismo sa panganailangang local at Nasyonal ngunit ang kawalan ng tamang pamamahala ay nagdudulot ng pagkawasak ng kalikasan.

CLIMATE CHANGE

Bunga ng pagdami at pagkaipon ng mga greenhouse gas sa atmospera ng mundo. Mula ang mga gas na ito sa likasna pinagkukunan o sa mga aktibidad na gawa ng tao. Sa dalawang pinagmumulan na ito, pinakamarami ang mula sa mga aktibidad na gawa ng tao gaya ng paggamit ng fossil fuel, pagkalbo sa mga kagubatan, operasyon ng mga industriya at

- Sa pagdami ng mga greenhouse gas sa atmospera ng mundo ay mas nagiging mainit ang temperature ng mga katubiganna ngreresta sa paglakas at pagdalas ng pagkabuo ng mga bagyo.
- Itinuturing na pinakaunang apektado ng climate change ang Pilipinas dahil sa heograpiya nito. Napalilbutan ang bansa ng mainit na tubig na inaaasahang mas iinit pa at nasa kanlurang bahagi ng Karagatang Pasipiko.

MGA SANHI NG CLIMATE CHANGE

1. Agrikultural

- a. Ayon sa Worldbank, kalahati ng porsyento ng nitrous oxide at methane, mga greenhouse

Gas, ay mula sa pag-aagrikultura. Lumilikha ng direktang at di-direktang emisyon ng mga

Greenhouse gas ang pag-aagrikultura. Ang mga pinatabang lupa at dumimugayop ay nagdudulotng **direktang emisyon**. **Di-direktang emisyon** naman ay nagdudulot ng

Pangangaingin, paggamit ng pataba at paggamit ng fossil fuel sa mga

2. Transportasyon

- b. Parami nang parami ang bilang ng mga sasakyang ginagamitan ng gasoline at petrolyo. Ang mga sasakyang ito ay naglalabas ng *black carbon, volatile organic compounds at carbon monoxide* na nagpapainit din ng mundo.

3. Paggamit at Paglikha ng Enerhiya.

- c. Ayon kay Executive Director Nadarev Saño ng Greenpeace Southeast Asia sakaniyang pahayag sa Radyo Veritas (2016), pangunahing dahilan ng climate change ang pagsunog ng fossil fuels mula sa mga coal-fired power plants.
- d. Natukoy ng United States Environmental Protection Agency na pangunahing dahilan ng emisyon ng carbon ang mga coal power plant. Nagdudulot din ng paraan na ito ng paglikha ng enerhiya ng methane.
- e. Mas emisyon din ng mga greenhouse gas na nagaganap sa pagmimina dahil sa paghahawan ng mga puno at pagkakontamina ng hangin dahil sa mga prosesong isinasagawa.
- f. Maging ang pagsunog ng mga basura, mga tuyong halaman at damo ay nagdudulot din ng mga greenhouse gas tulad ng methane at carbon dioxide.

MGA EPEKTO NG CLIMATE CHANGE SA PILIPINAS

- Pagtaas ng lebel ng dagat
- Paginit ng temperature
- Malakas at madalas na bagyo at pagbaha
- Matinding tagtuyot na sasabayan ng El Niño
- Pagkakasakit ng mga tao lalo na ng mga matatanda
- Pagkasira ng mga sakahan
- Pagkasira ng mga bakawan

MGA SOLUSYON NA MAAARING ISAGAWA NG MGA MAMAMAYAN

- Paggamit ng mga napapalitang enerhiya
- Paggamit ng malinis na enerhiya
- Pagsakay sa mga transportasyong pangmasa
- Paglalakad o paggamit ng bisekleta kung malapit lamang ang patutunguhan
- Pagreresiklo ng basura

ULAN AT BAHÁ

- Nobyembre 3, 2013 nang mabuo ang super bagyong Yolanda na nanalasa sa kabisayaan at mga bahagi ng Luzon at Mindanao Noong Nobyembre 7-8, 2013.
- Isang araw tinawid ng bagyong ito ang kabisayaan na nagdulot ng malawakan at matinding pagbaha na ikinamatay ng tinatayang higit 6,000 katao at kabuoang pinsalang tinaya ng gobyerno na umabot ng US 12.9 Bilyong Dolyar. Kung patuloy ang *climate change*. malaki ang posibilidad na marami pang mas malakas na bagyo kumpara sa Yolanda ang maaaring mabuo na lubos na makapipinsala sa bansang madaraanan nito.
- Paris Agreement ang kasunduang ginawa ng 179 bansa at European Union sa Paris upang tugunan ang Climate Change sa pamamagitan ng pagbibigay kontribusyon ng bawat bansa upang mapanatiling mababa sa 2 degree kung maaari ay 1.5 degree ang global na temperature.

IV. ANALYSIS, APPLICATION, AND

Panuto. Basahin at unawain mabuti ang bawat tanong. Isulat ang **TAMA** kung ang pahayag ay wasto at **MALI** kung ang pahayag ay hindi wasto.

1. Ang kumbersyon sa lupa ay tumutukoy sa proseso kung paano nabubuo at lumalaki ang bayan at ang lungsod.
2. Ang polusyon ay tawag sa materyal na nasa anumang anyo na nagpaparumi at sumisira at ginawang hindi ligtas na gamitin para sa lupa, tubig, hangin at iba.
3. Ang department of Trade and Industry ang nagtala ng pagkakaroon ng polusyon sa hangin na nagsasabi ito ay nagsula sa mga sasakyen.
4. Tumutukoy ang climate change sa bunga ng pagdami ng at pagkaipon ng mga greenhouse gas sa atmospera ng mundo kung kaya't nagbabago ang klima ng panahon.
5. Ang dumi ng hayop ay nabibilang sa direktang emisyong na sanhi ng climate change
6. Taong Abril 18, 2018 ay pinasara ang boracay para sa rehabilitasyon.
7. Ang bagyo at bahay ay Natural na proseso ng kalikasan anng pagkabuo ng ulap,

ulan at hangin.

8. Ang Laguna Lake Development Authority ang nagsampa ng kasos sa 160 na kumpanya dahil sap ag-aambag ng polusyon ng tubig.
9. Naganap ang pagsasara ng Boracay upang dumaan sa rehabilitasyon noong Administrasyon ni Dating Pangulo Benigno Aquino
10. Ang matinding tagtuyot ng lupa ay isa sa positibong epekto upang magwakas ang Climate change.

V.

Panuto: Sagutan ang Gawain sa Libro ng Kontekstwalisadong Komunikasyon sa Filipino pahina 175 hanggang 177 at ipasa ito bilang kahingian ng asignatura.

VI. EVALUATION

Panuto. Basahiin at unawain ang bawat tanong, Piliin ang letra ng tamang sagot.

2. Proseso kung paano nabubuo at lumalaki ang mga bayan at lungsod dahil sa mga taong naninirahan at nagtatrabaho sa mga sentral na lokasyon ay parami na ng parami
  - a. Kontemporaryo
  - b. Urbanisasyon
  - c. Naturalisasyon
  - d. Globalisasyon
3. Ito ang pagbagao sa orihinal na anyo ng lupa upang maging handang tayuan ng mga imprastruktura, bahay, gusali at gawing komersyal.
  - a. Kontemporaryo
  - b. Polusyon
  - c. Kumbersyon sa Lupa
  - d. Yamang Lupa

4. Tawag sa mga material o kagamitan na nasa ano mang anyo na nagpaparumi, sumisira at ginagawang hindi ligtas o hindi akmang gamitin ang lupa, tubig hangin at iba pa.
- Kontemporaryo
  - Polusyon
  - Kumbersyon sa Lupa
  - Yamang Lupa
5. Ilang porsyento ang tinatayang polusyon sa lawa ay dahil sa domestikong basura mula sa mga naninirahan sa paligid Laguna De Bay.
- 60%
  - 70%
  - 80%
  - 90%

6. Kailan isinara ang Boracay para sa malawakang rehabilitasyon?
- April 25, 2018
  - April 26, 2018
  - April 27, 2018
  - April 28, 2018
7. Batay sa grupong Greenpeace, pang-ilan ang Pilipinas sa nagpoprodus ng malaking porsyento ng plastic na sumisira sa karagatan ng daigdig.
- Una
  - Pangalawa
  - Pangatlo
  - Pang-apat
8. Ito ay bunga ng pagdami at pagkaipon ng mga greenhouse gas sa atmospera ng mundo.
- Globalisasyon
  - Pagbaha
  - Paglindol
  - Climate Change

8. Mula sa pagkakabuo ng mga ulap, ulan at hangin ay natural na proseso ng kalikasan.

- a. Globalisasyon
- b. Bagyo at Baha
- c. Paglindol
- d. Climate Change

9. Ito ang ahensiya na nagbigay payo sa mga gumagamit ng sasakyang sasakyang gumagamit ng mas malinis na gasoline upang bumaba ang porsyento ng polusyon.

- a. Department of Environment and Natural Resources
- b. Department of Trade and Industry
- c. Department of Agriculture
- d. Department of Interior and Local Government

10. Ito ang taon na kung saan nabuo ang super typhoon at nanalasa sa Kabisayaan at mga bahagi ng Luzon.

- a. Nobyembre 3, 2012
- b. Nobyembre 3, 2013
- c. Nobyembre 6, 2012
- d. Nobyembre 7, 2013

11. Ahensya ng gobyerno na nagtala noong 2016 na 80% ang polusyon ng hangin ay mula sa sasakyen.

- a. Department of Labor and Employment
- b. Department of Public Works and Highways
- c. Department of Trade and Industry
- d. Department of Environment and Natural Resources

12. Alin sa mga sumusunod ang kabilang sa direktang emisyon

- a. Pinatabang lupa at dumi ng hayop
- b. Pagkakaingin
- c. Paggamit ng Fossil Fuel
- d. Paggamit ng pataba

13. Ilan kumpanya ang sinampahan ng kaso ng Laguna Lake Development Authority dahil sa pag-aambag ng polusyon sa tubig.

- a. 150
- b. 155
- c. 160
- d. 170

18. Ito ay malayang pagpapatayo ng imprastruktura, bahay, gusali, pabrika at komersyo.

- a. Globalisasyon
- b. Kumbersyon sa Lupa
- c. Pagpapalawak ng mga ruta ng jeepney
- d. Pagpapababa ng pasahe

19. Alin sa mga sumusunod ang hindi sanhi ng Climate Change

- a. Agrikultural
- b. Paggamit Ng Enerhiya
- c. Pagsusunog
- d. Pagsasaka

20. Ito ay proseso kung paano nabubuo at lumalaki ang mga bayan at lungsod dahil sa mga taong nainirahan at nagtatrabaho sa mga sentral na lokasyon.

- a. Climate change
- b. Mabilis na urbanisasyon

V. ANSWER KEY

ANALYSIS, APPLICATION, AND EXPLORATION

1. Mali
2. Tama
3. Mali
4. Tama
5. Tama
6. Mali
7. Tama
8. Tama
9. Mali
10. Mali

EVALUATION

1. B
2. C
3. B
4. C
5. B
6. C
7. D
8. B
9. A
10. B
11. D
12. A
13. C
14. D

ASSIGNMENT

1. A
2. A
3. B
4. B
5. A